

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №66
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«08» тамызға 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «07» тамыз күні 21 сағаттан «08» тамыз күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 07.08.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Азилкыясова Л.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Мажен Ұ.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «08» тамызға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 23-28 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 14-19 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 8-13 градус жылы.
Күнгей Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 15-20 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (3,0-20,0 мм), найзағай, бұршақ. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 13-18 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-7,0 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1-10 мм), найзағай болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 20-25 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1-10 мм), найзағай болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 22-27 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстіктен, солтүстік-батыстан, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25 жылы, күндіз 33-38 градус қатты ыстық.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-13 мм), найзағай. Жел солтүстіктен, солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 5, күндіз 20-25, кей жерлерде 10-15 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. Жел солтүстіктен, солтүстік-шығыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 21, күндіз 23-28, кей жерлерде 32 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Күндіз кей жерлерде бұршақ. Жел солтүстіктен, солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 21, күндіз 25-30, кей жерлерде 21 градус жылы.

2023 жылғы 07 тамыздағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды: Проходная өзені – устье ГБ 1 см-ге, Түрген өзені – Таутүрген ГБ 1 см-ге. Үлкен Алматы көлі – Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ 10 см-ге су деңгейінің көтерілуі өткен жауын-шашын әсерінен байқалды. Таудағы температуралық фон 11 °С мәнінен 21 °С оң мәні аралығында сақталады. Таңертеңгі сағат 6-да нөлдік изотерма 4325 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер 2023 ж. "07" тамызға

№	Өзен	Пункт	Биіктік. м	Ауа температурасы. °С			Жауын-шашын. Мм		Су деңгейі. см		Су өтімі. м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лай-лылық
				Макс. 06.08.	Мин. 07.08.	08 с. 07.08.	Күн. 06.08.	Түн. 07.08.	Орт. 06.08.	08 с. 07.08.	Орт. 06.08.	Макс. 06.08.	08 ч 07.08.		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	14.6	8.4			1.9							*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			6.0			286	283				-1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			10.0			574	564				-1	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	24.3	10.6										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			15.0			282	279	4.13	4.67	3.59	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			18.0		0.3	113	110				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			17.0			41	41	0.06	0.06	0.06	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			18.0			195	190	2.40	3.06	1.75	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			18.0			245	245				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			10.0			325	323	6.29	6.95	5.62	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасы-нан 2 км жоғары ГБ	1471			21.0			275	275				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			14.0			107	103				-2	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			17.0			287	285	3.09	3.35	2.93	+1	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			19.0		0.3	208	208	0.51	0.51	0.51	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			18.0		2.0	294	292	5.74	5.82	5.50	-2	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			20.0			120	119	11.5	12.2	11.3	+1	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			18.0			228	226				-3	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			19.0			294	287				-5	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	20.0	8.2	11.0	0.5	0.4	685	693				+10	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169					15.0	133	128				+10	*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			17.0			230	230	10.2	10.2	10.2	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026						127	124	5.04	5.29	4.64	-4	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

**Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«08» тамызға 2023 ж.**

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Жаңбыр, кей уақытта қатты жаңбыр (1-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы (Іле Алатау) өзендері алаптары үшін, сел қалыптастырушы факторлардың критериялды мәндеріне жеткен кезде, дауылды ескерту берілетін болады.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (3-20 мм), найзағай, бұршақ. Жетісу Алатауында қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-7 мм), найзағай, күндіз бұршақ, дауыл болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Өткінші жаңбыр (1-10 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр, күндіз кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-18 мм), найзағай. Қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-13 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Күндіз кей жерлерде бұршақ. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.